

I. INSTITUCIONALNA PODRŠKA

Približavanje Evropskoj uniji pretpostavlja uskladjivanje sistemskog ambijenta za razvoj preduzetništva i privatne inicijative. Ovo opredjeljenje ima uporište u aktuelnim svjetskim procesima, koji preferiraju upravo razvoj malih i srednjih preduzeća, koristeći profitnu efikasnost i dokazane prednosti prolagodljivosti malog biznisa, inače dinamičnim promjenama u privredi.

Jedna od prioriternih programskih aktivnosti Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća je i organizovanje institucionalne podrške razvoju malih i srednjih preduzeća na lokalnom i regionalnom nivou, tj. **FORMIRANJE LOKALNIH / REGIONALNIH BIZNIS CENTARA.**

Osnovni **cilj projekta** je podrška razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva kroz stvaranje institucionalne mreže na lokalnom i regionalnom nivou. Kao podcilj bi bio i ublažavanje regionalnih razlika kroz obezbjeđivanje adekvatne podrške razvoju malih i srednjih preduzeća na lokalnom i regionalnom nivou, kao i dobijanje neophodnih informacija za bolje definisanje vladine politike i strategije u ovoj oblasti.

Osnovni **zadatak projekta** je osnivanje lokalnih biznis centara koji će omogućiti građanima da na jednom mjestu dobiju sve neophodne informacije. Oni će pružati sledeće usluge:

a) Razvojno-analitičke

- definisanje strategije razvoja na lokalnom-regionalnom nivou
- izrada razvojnih projekata
- izrada konkretnih projekata
- razrada biznis ideja
- istraživanja
- utvrđivanje prioriteta razvoja regije-opštine
- analiza razvoja na lokalnom nivou
- statističko praćenje
- predlaganje mjera i aktivnosti

b) biznis

- Kako započeti biznis
- Kako naći izvore finansiranja
- Izradu studija izvodljivosti (primjena ideja)
- Izradu biznis planova
- Obezbeđivanje potrebne edukacije
- Povezivanje sa konsalting agencijama
- Evidencije biznis ideja
- Analize tržišta
- Kako istupati prema Vladi i ostvariti kontakt sa Vladom sa ciljem iznošenja problema i rješavanja problema
- Kako prevazići probleme u poslovanju,
- Permanentna kontrola korišćenja kredita.

Planom aktivnosti Direkcije, predviđeno je osnivanje **7** regionalnih i u okviru njih, mreže lokalnih biznis centara, čime bi se obezbijedila pokrivenost svih opština u okviru Crne Gore, a čija je realizacija u velikoj mjeri i ostvarena. Do sada su osnovani Regionalni biznis centri u **Podgorici** (14.06.2002), **Bijelom Polju** (30.07.2002), **Baru** (29.01.2003), **Pljevljima** (16.04.2003), **Nikšiću** (16.04.2004), i **Beranama** (4.11.2004), kao i lokalni u **Rožajama** (4.10.2002), na **Cetinju** (17.10.2002), i **Žabljaku** (26.08.2004), a planirano je da se formiraju i regionalni centar u Herceg-Novom, i lokalni u Plavu.

Osnivanjem Regionalnih / Lokalnih biznis centara omogućava se građanima da dobiju sve neophodne informacije oko formiranja preduzeća, pomoć u pristupu bankama, pomoć u izradi biznis planova i fizibiliti studija, kao i ostale relevantne i praktične informacije i savjete. U praktičnoj realizaciji, ovo treba označiti kao kratkoročni cilj centara. Podrška i pomoć malim i srednjim preduzećima u rastu i razvoju, transformisanje mikro u mala, a malih u srednja, odnosno podsticanje njihovog rasta i razvoja doprinosu ekonomskom razvoju zemlje, može se označiti kao dugoročni cilj. Konačno, ono što se bez sumnje može označiti kao strateški cilj jeste: **Poboljšanje okruženja u kome posluju mala i srednja preduzeća i podizanje nivoa njihove konkurentnosti.**

Biznis centar formiraju različite institucije, a model organizacije zavisi od stepena korišćenja potencijala na lokalnom nivou. Pored Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, **osnivači** su, u zavisnosti od pojedine opštine, Opština, banke, dok su **partneri** privatni sektor (preko udruženja i asocijacija privrednika), turističke organizacije u onim opštinama u kojima je turizam razvijen, velika preduzeća, Zavod za zapošljavanje, i drugi.

Svaki biznis centar prilagođava sadržaj svog **programa rada** nivou razvoja regije na kojoj realizuje svoje aktivnosti, kao i njenim potrebama. Na samom početku, centri analiziraju zatečeno stanje (trenutni nivo razvoja), koji podrazumijeva izradu **profila opštine**, odnosno regije koju određena opština pokriva:

- Teritorija (površina, položaj, itd.)
- Broj stanovnika (struktura po polu, starosti, obrazovanju)
- Broj preduzeća (po djelatnostima)
- Resursi i mogućnosti njihove valorizacije
- Razvojni projekti opštine
- Postojeće stanje u privredi
- Broj (ne)zaposlenih, po strukturi
- Učešće opštine u ukupnom DP
- Kretanje DP u posljednjih 5 godina

Neophodno je, zatim, kao uslov svih uslova, formirati **bazu podataka** – analizu postojećeg stanja malih i srednjih preduzeća:

- Broj malih i srednjih preduzeća
- Struktura preduzeća po djelatnostima
- Ukupan broj zaposlenih
- Porijeklo zaposlenih (prethodno zapošljavanje)
- Teritorijalni raspored preduzeća
- Stopa smrtnosti novoformiranih preduzeća
- Broj rastućih preduzeća

- Nivo podrške lokalne uprave, sposobnost lokalne institucionalne infrastrukture, i dr.
- Potrebe nezaposlenih (edukacija, savjetovanje, pomoć pri registraciji, itd.)

Svaki centar raspolaže sistematizovanim **osnovnim informacijama** neophodnih za poslovanje MSP:

- Važeća regulativa
- Način osnivanja preduzeća
- Institucije koje se bave malim i srednjim preduzećima
- Uslovi dobijanja finansijskih sredstava
- Potrebna znanja za biznis, kao i niz drugih korisnih informacija potrebnih za rad malih i srednjih preduzeća

Po formiranju neophodne baze i sistematizacije osnovnih informacija, **bottom-up pristupom** prikupljeni su podaci od suštinskog značaja za MSP. Ovdje se prvenstveno misli na utvrđivanje njihovih potreba, prepreka i barijera u poslovanju, odnosno njihovom rastu i rastu zaposlenosti. Ovim pristupom je moguće:

- Identifikovati trenutne potrebe sektora malih i srednjih preduzeća
- Identifikovati djelatnosti u kojima su najuspješniji
- Identifikovati djelatnosti u kojima su najzastupljeniji
- Dati odgovore na pitanje zašto su najuspješniji, tamo gdje to jesu
- Dati odgovore na pitanje zašto su najbrojniji, tamo gdje to jesu
- Na koji način podići nivo njihove konkurentnosti?
- Što je to što predstavlja osnovne probleme u poslovanju?
- Kakvi su motivi preduzetnika u biznisu?
- Mogućnosti za subkontrakting sa velikim preduzećima

Navedeni pristup garantuje sve veće povjerenje u kvalitet rada centara, i postupno jača njihov kredibilitet. Ovo je važno zbog poznate sklonosti naših preduzetnika, vlasnika malih i srednjih preduzeća, da apriori minimiziraju, da ne kažemo potcjenjuju značaj bilo kakve vrste pomoći koja nije materijalna.

Neophodan preduslov za funkcionisanje biznis centara je angažovanje adekvatnog **stručnog kadra**. Zbog karaktera djelatnosti biznis centara i poslova koje će obavljati zaposleni u biznis centrima moraju posjedovati određeni nivo specijalističkih znanja. S tim u vezi organizovali su se razni programi edukacije u cilju podizanja biznis znanja.

Program obuke za zaposlene u biznis centrima, koji je organizovao Pohl Consulting, obuhvatio je seriju treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, mikrofinansiranje, kao i druge teme koje su od značaja za povećanje nivoa znanja i prakse zaposlenih u biznis centrima.

Obuka oko 30 kadrova biznis centara kontinuirano se odvijala tokom niza mjeseci.

Konsultantska kuća **POHL Consulting** sprovedla je program obuke, uz angažovanje domaćih i inostranih stručnih konsultanata. Obuka je, uz teorijska predavanja uključila i praktične primjere, uz realizaciju niza posjeta malim i srednjim preduzećima i njihove dijagnoze.

Svi zaposleni u biznis centrima, kao i jedan dio potencijalnih službenika u centrima koji treba da se formiraju do kraja godine, prošli su niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su

obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd. Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.

Službenici biznis centara su bili uključeni u program samozapošljavanja njemačke organizacije »**Help Montenegro**«, gdje su vršili selekciju i odabir najboljih biznis ideja i planova (oko 100 odobrenih kredita), ali i monitoring realizacije istih.

Učestvovali su u **poslovnim susretima** slovenačkih i crnogorskih privrednika. Skup su organizovali Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i slovenački Pospeševalni Centar za Malo Gospodarstvo (PCMG) u okviru Business Co-operation Network mreže.

U okviru projekta »**Inicijativa za podršku preduzetnicima**« koji je realizovala Evropska Agencija za rekonstrukciju u saradnji sa Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća identifikovana su preduzeća, i nakon obavljenih razgovora odabranim preduzećima pružena je konkretna pomoć.

Učestvovali su u realizaciji projekta »**Poboljšanje konkurentske pozicije domaće proizvodnje**«, kao dijelu projekta »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«. U realizaciji ovog projekta učestvovali su kao dio projektnog tima kojeg su činili predstavnici Njemačke organizacije za tehničku pomoć i saradnju- GTZ.

U projektu »**Prestrukturiranja preduzeća**« čiji je cilj pokretanje crnogorske privrede, pružali su informacije i obezbjeđivali potrebnu dokumentaciju za učešće u projektu. Učešće u radu Opštinskih komisija za dodjelu kredita »**RADIMO 2004**« je bilo takođe značajno. U ovom dijelu se izdvaja biznis centar Nikšić, koji je preko svojih predstavnika učestvovao u ocjeni preko 300 biznis planova.

Broj klijenata, najvećim dijelom početnici u biznisu, koji su posjetili različite biznis centre, iznosi preko **700**, i svi su registrovani u bazi podataka. **Broj biznis planova** koji je urađen ili je pružena pomoć u izradi istih iznosi oko **150**, od čega **35 biznis planova** za kreditnu liniju koju je raspisala Vlada RCG u iznosu od 13,2 mil €. Približan je i broj pomoći koja je pružena u pristupu kreditnih linija. Pružena je i značajna podrška i pomoć u određenom broju registrovanja preduzeća.

Budući da biznis centri predstavljaju dio sistema podrške i pomoći malim i srednjim preduzećima, oni su u funkciji ostvarenja strateških interesa države kada je ovaj sektor u pitanju. Stoga su i aktivnosti biznis centara koncipirani tako da povećavaju nivo konkurentnosti postojećeg biznisa, da stalno unapređuju ambijent za biznis, ali i da podržavaju proces nastajanja novih i umanjuju stopu »smrtnosti« novonastalih preduzeća.

Tabelarni prikaz ukupnog broja klijenata i vrste pruženih usluga u svim centrima:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
739	91	174	232	242

II. IZVJEŠTAJ O DOSADAŠNJEM RADU REGIONALNIH/LOKALNIH BIZNIS CENTARA

Realizacija projekta «Formiranje regionalnih/lokalnih biznis centara» je u najvećoj mjeri i ostvarena. Naime, do sada je osnovano 6 regionalnih i 3 lokalna biznis centra: Regionalni biznis centar (RBC) Podgorica, RBC Bijelo Polje, RBC Bar, RBC Pljevlja, RBC Nikšić, RBC Berane, Lokalni biznis centar (LBC) Rožaje, LBC Cetinje, i LBC Žabljak.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR PODGORICA

Regionalni biznis centar Podgorica je osnovan **14.06.2002.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Podgorica – Sekretarijat za privredu. Biznis centar je lociran u Bulevaru Revolucije br.2. Raspoložuje sa dvije opremljene kancelarije u kojoj rade pet stalno zaposlenih dipl.ecc, jedan administrativni radnik i jedan spoljni saradnih. Centar raspoložuje sa savremenom opremom, dok su zaposleni osposobljeni za rad na računarima.

Osnovna aktivnost Biznis centra je pomoć malim i srednjim preduzećima kroz dva organizaciona dijela:

- razvojno-istraživački poslovi
- biznis usluge

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

Svaki biznis centar prilagođava sadržaj svog **programa rada** nivou razvoja regije na kojoj realizuje svoje aktivnosti. To u prvom redu podrazumijeva:

- izradu privrednog **profila opštine** Podgorica
- izradu **plana razvoja RBC Podgorica** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**

Kao dio **plana promocije**, RBC Podgorica je kroz svoje **brošure** predstavio misiju samog Centra kao i osnovne informacije koje bi olakšale preduzetnicima pokretanje sopstvenog biznisa (registracija preduzeća, uslovi kreditiranja, postupak izrade biznis plana,...):

- Regionalni Biznis Centar
- About Us
- Kako početi biznis
- Imate ideju – Kako naći novac?
- Vodič za izradu biznis plana
- Kako uraditi fizibiliti studiju
- PDV

- Biznis u Podgorici.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
130	5	9	6	110

Rad na izradi **baze podataka** privrednih subjekata opštine Podgorica počeo je u maju 2004 godine. Do sada je idejno osmišljena struktura baze i predstavljena u programu Microsoft Access 2002 i do sada je unešeno 197 privrednih subjekata od kojih:

- 136 DOO
- 52 AD
- 9 Preduzetnika.

PROGRAMI EDUKACIJE

- Realizovana je obuka za zaposlene u biznis centrima, koji je organizovao **Pohl Consulting** a najvećim dijelom sproveo gospodin Philip Corish, obuhvatio je seriju treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, mikrofinansiranje, kao i druge teme koje su od značaja za povećanje nivoa znanja i prakse zaposlenih u biznis centrima.
- **Svi službenici** su prošli niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd. Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.
- Učešće na seminaru koji je organizovan za konsultante preduzeća i to na dvije teme: *Praktična pitanja savjetovanja preduzeća* i *Oblasti rada u konsaltingu za osnivanje novih preduzeća*, u organizaciji Njemačke agencije za tehničku saradnju GTZ i Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća, 13. i 14. novembra 2003
- Učešće na **seminarima**:
  - *Crnogorska preduzeća – Izazovi Evropskog Puta*
  - *Strateško upravljanje u malom preduzeću*
  - *Marketing planiranje*
  - *Međunarodni marketing*

- *Praktična pitanja savjetovanja preduzeća*
- *Oblasti rada u konsaltingu za osnivanje novih preduzeća*
- *Kako postati dobar projekt menadžer*

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

❖ Program » Aktivnosti za sticanje prihoda« u saradnji sa njemačkom NVO **HELP** Program obuhvata mikro kreditne linije u prosječnom iznosu od 800 eura. Cilj ovog projekta je bio obezbjeđivanje sredstava za rad za najugroženije strukture stanovništva (socijalni slučajevi, izbjeglice i raseljena lica). Zaposleni u Biznis Centru su bili angažovani na prikupljanju prijave za kredite, njihovoj obradi, terenskim posjetama kandidatima, odabirom korisnika, kao i monitoringom.

- ❖ Učešće u projektu » **Povećanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća**« (drvno-prerađivačka i mesna industrija)
- ❖ U okviru Projekta » **Razvoj preduzetništva malih i srednjih preduzeća u JI Evropi**« organizovani su Poslovni susreti preduzetnika iz Crne Gore sa preduzetnicima iz Slovenije.

Tom prilikom zaposleni u Biznis Centru su imali sastanke sa Centrom za razvoj malih preduzeća Ljubljana; Regionalnom Razvojnomo Agencijom Mura; ZRS Bistra Ptuj; Ekonomskim Institutom Maribor; Naš Laz i Združenje kooperativa. Razmijenjena su dosadašnja iskustva u radu i razgovaralo se o daljoj mogućoj saradnji.

- ❖ Učešće u radu Opštinskih komisija za dodjelu kredita "**RADIMO 2004**"

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Učešće na konferenciji »**Novi izazovi regionalne saradnje zemalja članica EU, zemalja kandidata i zemalja jugoistočne Evrope**«, koja se održala u Sloveniji u periodu od 12-16. maja. Na istoj je izvedena zapažena prezentacija projekta Biznis centara u Crnoj Gori i ostvareni su korisni kontakti.
- ❖ Učešće u organizaciji
  - *Konferencije Glavnih Gradova Centralne i Jugoistočne Evrope*
  - *Dani Grada Podgorice u Gradu Atini*
  - *Poljoprivredni sajam Podgorica 2003*
  - *Sastanak Opštine i Ambasadora zemalja EU*
  - *Prezentacija rada BC konzulu SAD-a i predstavnicima USAID-a*
  - *Ucestvovanje u razlicitim TV, radio emisijama*

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BIJELO POLJE

Regionalni biznis centar Bijelo Polje osnovan je **30.07.2002**, a počeo sa radom 1.09.2002. osnivači RBC Bijelo Polje su Agencija za razvoj MSP i Opština Bijelo Polje. U centru rade tri stalno zaposlena službenika. Centar raspolaze sa savremenom opremom, dok su zaposleni osposobljeni za rad na racunarima.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

U okviru **programa rada**, ovaj centar je realizuje sljedeće aktivnosti:

- izradu privrednog **profila opštine** Bijelo Polje
- izradu **plana razvoja RBC Bijelo Polje** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**

Kao dio **plana promocije**, RBC Bijelo Polje raspolaže **brošurama**, koje pružaju osnovne informacije o biznisu (registracija preduzeća, uslovi kreditiranja, postupak izrade biznis plana,...)

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
115	22	30	24	39

Biznis centar u svojoj bazi podataka raspolaže sa velikim brojem preduzeća u opštini Bijelo Polje, razvrstanim po djelatnostima, ako i profile svih većih i uspješnijih preduzeća u Opštini.

PROGRAMI EDUKACIJE

- Realizovana je obuka za zaposlene u biznis centrima, koji je u organizaciji **Pohl Consulting-a** na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija,

vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, mikrofinansiranje, itd.

- Svi službenici su prošli niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, investiciono planiranje, itd.

Sa centrima iz **Slovenije** su odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.

- Petnestodnevna obuka **jednog člana centra** u Sloveniji

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Učešće u projektu » **Povećanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća**« (drvno-prerađivačka i mesna industrija). Jedan od članova centra je bio angažovan u periodu od četiri mjeseca kao lokalni konsultant za drvnu industriju.
- ❖ Učešće u koordinaciji između preduzeća (akcionarska društva) koja su aplicirala za program Vlade "**Prestrukturiranje preduzeća**" i koordinacionog Vladinog tima za sprovođenje ovog projekta.
- ❖ U okviru Projekta » **Razvoj preduzetništva malih i srednjih preduzeća u JI Evropi**« organizovani su Poslovni susreti preduzetnika iz Crne Gore sa preduzetnicima iz Slovenije.
- ❖ RBC je uključen u projekat "**Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta**". Učešće u radu Opštinskih komisija za dodjelu kredita "**RADIMO 2004**, za opštine Bijelo Polje, Kolašin i Mojkovac.
- ❖ Učešće u realizaciji projekta "**Preduzetnički klubovi u Osnovnim Školama**" (Osnovna škola u Rasovu jedna je od 5 odabranih škola u Republici) Biznis centar je u maju učestvovao na svečanom forumu u Podgorici.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Saradnja sa **CHF**-om za sprovođenje jednog broja projekata
- ❖ Saradnja sa **Urban institutom**, pomoć pri realizaciji njihovih projekata (Izrada profila Opštine i osnivanje ekonomskog savjeta).
- ❖ Saradnja sa **UNDP** pri organizaciji seminara u Bijelom Polju, koja je kreirala projekat Održivog razvoja RCG. (učesće u Podgorici na prezentaciji konačno urađene verzije ovog dokumenta)
- ❖ Saradnja sa kancelarijom **OEBS**-a u Podgorici preko projekta "Razvoj Bjelasice i Komova".
- ❖ Organizacija seminara za drvoprerađivače za sjever Crne Gore
- ❖ Saradnja sa francuskim predstavnicima asocijacija: Mont Dol Inicijativa i Beton-Montenegro "Beton Montenegro", iz oblasti razvoja ruralnog turizma (učesće na 4 radionice), planirana je i dalja saradnja
- ❖ Koordinacija u sprovođenju svih aktivnosti za "Otvaranje Bjelasice" saradnja sa austrijskim predstavnicima (učesće u 5 radionica u susjednim gradovima)

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BAR

Regionalni biznis centar Bar je osnovan **29.01.2003.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Bar – Sekretarijat za privredu. U centru trenutno radi samo jedan službenik.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

I ovaj centar u okviru svog plana i **programa rada** realizovao:

- izradu privrednog **profila regije: opštine Bar, Budva i Ulcinj**
- izradu **plana razvoja RBC Bar** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**, gdje su definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra. I ovaj centar je, po ugledu na ostale, uradio informativne brošure o biznisu.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
32	4	10	8	10

Većina klijenata, kojima je pružena usluga, su bili početnici u biznisu.

PROGRAMI EDUKACIJE

- U organizaciji **Pohl Consulting** urađena je serija treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, mikrofinansiranje, kao i druge teme koje su od značaja za povećanje nivoa znanja i prakse zaposlenih u biznis centrima.
- Niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd.
Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.

- Učešće na specijalističkom seminaru koji je organizovao GTZ – **CEFE** koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa, što je osnovni cilj učešća RBC Bar na ovom kursu. U radionicama je učestvovalo **120 preduzetnika**. Za **12 lokalnih experata** takođe su organizovana tri specijalna programa obuke.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru projekta »**Inicijativa za podršku preduzetnicima**« koji je realizovala Evropska Agencija za rekonstrukciju u saradnji sa Agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća identifikovana su preduzeća, i nakon obavljenih razgovora odabranim preduzećima pružena je konkretna pomoć ino konsultanta kao i preciziran način pružanja podrške njihovom razvoju
- ❖ Učešće u realizaciji projekta »**Poboljšanje konkurentske pozicije domaće proizvodnje**«, kao dijelu projekta »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«, kao dio projektnog tima kojeg su činili predstavnici Njemačke organizacije za tehničku pomoć i saradnju- GTZ kao i, u slučaju turizma, predstavnici Ministarstva turizma. Nakon obavljenih dijagnoza zajedno su donijeti zaključci u kojim oblastima je potrebna podrška kako bi se povećala konkurentska sposobnost ovih preduzeća. Ovaj projekat obuhvata 3 sektora: **drvoprerada, mesnu industriju i turizam**. Nakon urađenih dijagnoza u oblasti turizma organizovano je individualno savjetovanje turističkih preduzeća od strane njemačkog eksperta sa konkretnim predlozima za poboljšanje kvaliteta smještajnih kapaciteta i podizanje nivoa usluga.
- ❖ Učešće u realizaciji projekta Njemačke organizacije »**HELP**«. Projekat je obuhvatao ugrožena domaćinstva sa teritorije Opštine Bar, Podgorica i Cetinje (raseljena lica sa Kosova, izbjeglice iz BiH i Hrvatske i socijalne slučajeve) s razumnom idejom za biznis. Odobrena pomoć je bila isključivo u vidu materijala/opreme. Urađene su aktivnosti na reklamiranju projekta, davanju i prikupljanju upitnika, obilasku kandidata, odlučivanju o biznis idejama i monitoring projekta. U opštini Bar ukupno je bilo 13 korisnika pomoći.
- ❖ Učešće u projektu »**Prestruktuiranja preduzeća**« čiji je cilj pokretanje crnogorske privrede, davanjem informacija i potrebne dokumentacije za učešće u projektu.
- ❖ Projekat "**Industrijska zona Bar**"- u saradnji sa predstavnicima GTZ urađen je ovaj projekat. Nakon upoznavanja njemačkih predstavnika sa projektom, organizovane su radionice i predstavljena studija »Stručno mišljenje o stvaranju i razvoju Industrijske zone u Baru«.
- ❖ Projekat »**Preduzetnički klubovi u osnovnim školama**« je pilot projekat koji se realizovao u 5 osnovnih škola u Crnoj Gori. U Opštini Bar izabrana je osnovna škola »Jugoslavija« za realizaciju ovog projekta. Projekat je uspješno završen prezentacijom biznis planova, a sam projekat je izazvao veliko interesovanje djece.
- ❖ **Konkurs za dodjelu 14 kreditnih linija** - rad u opštinskoj komisiji za dodjelu kredita koji je podrazumijevao obilazak potencijanih korisnika kredita, ocjenjivanje zahtjeva i pripremu dokumentacije za Centralnu komisiju u Podgorici.
- ❖ Rad u radnoj grupi za firmu »**Bar si**» **D.o.o.**- urađena je detaljna analiza stanja i problema u ovom preduzeću, urađen informativni memorandum i profil preduzeća. Takođe, urađen je i profil preduzeća za firmu »**Ultep**» **AD** Ulcinj.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ RBC Bar je bio dio delegacije koja je u organizaciji GTZ posjetila industrijske parkove u Njemačkoj- Frakfurt Hochst i Berlin Adlershof. U delegaciji su bili i predstavnici Agencije za mala i srednja preduzeća i Opštine Bar. Cilj posjete je bilo upoznavanje sa načinom rada i organizacijom ovih parkova kako bi se njihova iskustva iskoristila za realizaciju projekta Industrijske zone u Baru.
- ❖ **GTZ** je organizovao **Individualna savjetovanje za osnivače novih preduzeća** u saradnji sa RBC Bar. Njemački ekspert je u neposrednim razgovorima, u prostorijama RBC Bar pružio individualno savjetovanje za jednog osnivača preduzeća, koji je nedavno započeo svoju djelatnost i za jednog budućeg preduzetnika, koji ima poslovnu ideju ali su mu bili potrebni savjeti. Ovi razgovori su ocjenjeni kao uspješni od strane učesnika i planirano je da se organizuju ponovo.
- ❖ Učešće u organizaciji **Poslovnih susreta privrednika Slovenije i Crne Gore** koji su se održali 20. novembra u Podgorici. Aktivnosti su se odnosile na pozivanje privrednika iz opština Bar i Ulcinj koji su imali mogućnost da u direktnim razgovorima sa privrednicima Slovenije koji se bave istom ili sličnom djelatnošću dogovore buduću poslovnu saradnju. Već je sklopljen jedan ugovor o poslovnoj saradnji između jedne firme iz Bara i firme iz Slovenije kao konkretan rezultat poslovnih susreta. Susretima je prisustvovao i RBC Bar. Susret sa centrima za podršku preduzetništva iz Slovenije radi razmjene iskustava i buduće zajedničke saradnje.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR PLJEVLJA

Regionalni biznis centar Pljevlja je osnovan **16.04.2003.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća, Pljevaljske banke AD i Rudnika uglja AD. U centru trenutno radi samo jedan službenik.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

I ovaj centar u okviru svog plana i **programa rada** realizovao:

- izradu privrednog **profila opštine Pljevlja**
- izradu **plana razvoja RBC Pljevlja** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**, gdje su definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra.

I ovaj centar je, po ugledu na ostale, uradio informativne **brošure o biznisu**: postupak registracije preduzeća, vodič za izradu biznis plana i fizibiliti studije, informacije o poreskim olakšicama, izvorima finansiranja, itd. U okviru marketing plana, promocija se vrši i preko **bilborda**, koji se već dva mjeseca nalazi na veoma atraktivnoj lokaciji kod autobuske stanice sa sloganom »Moj korak – Moj uspjeh«

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
100	20	10	60	10

Većina klijenata, kojima je pružena usluga, su bili početnici u biznisu. Oblasti interesovanja su uglavnom trgovina, drvoprerađiva i poljoprivreda.

Povećan broj klijenata od februara mjeseca posljedica je kreditne linije Vlade i banaka u kojoj je Pljevaljska banka jedan od učesnika. Obzirom da Biznis Centar Pljevlja predstavlja organizacioni dio Pljevaljske banke, klijenti Banke su upućivani u Centar za detaljne informacije o konkursu.

PROGRAMI EDUKACIJE

- U organizaciji **Pohl Consulting** urađena je serija treninga na teme: izrada fizibiliti studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, mikrofinansiranje, kao i druge teme koje su od značaja za povećanje nivoa znanja i prakse zaposlenih u biznis centrima.

- Niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd.
Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.
- Učešće na specijalističkom seminaru koji je organizovao GTZ – **CEFE** koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa, što je osnovni cilj učešća RBC Pljevlja na ovom kursu. U radionicama je učestvovalo **120 preduzetnika**. Za **12 lokalnih eksperata** takođe su organizovana tri specijalna programa obuke.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Biznis Centar je učestvovao u projektu Vlade Republike Crne Gore i Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća –“Poboljšanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća”, kao dijelu Projekta **Legalizacije postojećih i otvaranje novih radnih mjesta**, i to u sve tri oblasti obuhvaćene ovim projektom: **sektoru turizma** u kom je sa područja Žabljaka bio predložen Motel Bjelobor, **poljoprivrede** gdje je pored redovnog konsaltinga od strane domaćih i ino-eksperata (razvoj biznis funkcija, marketing, uvođenje standarda, analiza tržišta, itd.) obezbijeđena je i kreditna linija u iznosu od 1,4 miliona eura (oglas završen 28.11.2003.), u ovom dijelu svoje aktivno učešće je potvrdila mesna industrija Trojica i **sektor drvoprerade** u kom će se podsticati razvoj malih i srednjih preduzeća koji se bave finalnom preradom drveta i proizvodnjom namještaja i na taj način omogućiti da se postojeći potencijali iskoriste u potpunosti.(učešće dva preduzeća iz Pljevalja: Enex DOO i Tilia DOO)
- ❖ U okviru **BAS programa** pružanja savjetodavnih usluga, u saradnji sa nacionalnim direktorom BAS Montenegro, kontaktirani su menadžeri desetak malih i srednjih preduzeća, privatnih i onih koji su prošli masovnu vaučersku privatizaciju. Svima njima su predočene mogućnosti ulaska u ovaj program koji omogućuje poslovne savjetodavne (prije svega konsultantske) usluge.
- ❖ U avgustu mjesecu, tačnije 14.08.2003. godine, Biznis Centar je učestvovao u organizaciji prezentacije Programa Vlade Republike Crne Gore iz oblasti **Prestrukturiranja preduzeća** i Legalizacije postojećih i otvaranja novih radnih mjesta. Program je prezentovao podpredsjednik Vlade Republike Crne Gore Branimir Gvozdenović, u prisustvu predstavnika Ministarstva ekonomije, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva pomorstva i saobraćaja.
- ❖ 17.12.2003. godine organizovano individualno **savjetovanje** od strane stručnog konsultanta njemačkog društva za tehničku pomoć i saradnju GTZ.
- ❖ Biznis centar je bio član **Opštinskih komisija** u Pljevljima i Žabljaku, kao dio projekta kreditiranja od strane Vlade i banaka. Ovaj posao je bio veoma obiman i zahtijevao je dosta ulaganja vremena i truda, ali je i veoma zanimljiv i uspješno se priveo kraju. Pošto je Pljevaljska banka potpisnik ugovora o kreditiranju, Biznis centar je pružao sve informacije vezane za ovu kreditnu liniju.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Biznis centar je aktivno učestvovao u pripremi **susreta privrednika** Crne Gore i Slovenije koji je održan 20. novembra 2003. godine u Podgorici, za koji je svoje učešće apliciralo 14 preduzeća iz naše opštine, a svoj dolazak potvrdilo osam preduzeća.
- ❖ Biznis Centar je 17. marta tekuće godine bio organizator sastanka predstavnika malih i srednjih preduzeća sa lokalnom samoupravom i predstavnicima **Urban instituta**. Ovaj sastanak je predstavljao snimanje postojećeg stanja privrede grada kao dio **izrade Nacrta strateškog plana razvoja opštine Pljevlja**.
- ❖ Biznis centar je član Odbora za projekte ekonomskog razvoja, kao dijela aktivnosti iz oblasti ekonomskog razvoja koje se realizuju u okviru **USAID** projekta razvoja lokalnih zajednica preko demokratskog djelovanja, koje na sjeveru Crne Gore sprovodi **CHF Montenegro**.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR NIKŠIĆ

Regionalni biznis centar Nikšić je osnovan **16.aprila 2004.g.** i nalazi se u ul. Njegoševoj br.16. Centar je osnovan u partnerstvu između Nikšićke banke ad i Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U njemu rade dva službenika.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

Iako je ovaj centar formiran nedavno, njegovi službenici su bili i ranije anagažovani, tako da je u okviru plana i **programa rada** realizovao:

- izradu privrednog **profila opštine Nikšić**
- izradu **plana razvoja RBC Nikšić** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća,

dok je izrada **plana promocije** u toku, a biće definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
155	7	50	74	24

Veliki broj izrade i pomoći u izradi biznis planova, kao i pomoći u pristupu kreditnim linijama proizilazi iz činjenice da je partner Centra Nikšićka banka AD, koja je potpisnik kreditne linije koju je raspisala Vlada RCG u iznosu od 13,2mil €.

Koristeći postojeće podatke Nikšićke banke formirana je baza od 80 MSP i 800 preduzetnika (korisnici kredita za samozapošljavanje).

PROGRAMI EDUKACIJE

- U organizaciji **Pohl Consulting** urađena je serija treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, mikrofinansiranje, kao i druge teme koje su od značaja za povećanje nivoa znanja i prakse zaposlenih u biznis centrima.
- Niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd.

Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Biznis Centar je učestvovao u projektu Vlade Republike Crne Gore i Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća -“Poboljšanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća”, kao dijelu Projekta **Legalizacije postojećih i otvaranje novih radnih mjesta**, i to u dvije oblasti obuhvaćene ovim projektom: **poljoprivrede i sektor drvoprerade**.
- ❖ U okviru **BAS programa** pružanja savjetodavnih usluga, u saradnji sa nacionalnim direktorom BAS Montenegro, kontaktirani su menadžeri dvadesetak malih i srednjih preduzeća, privatnih i onih koji su prošli masovnu vaučersku privatizaciju. Svima njima su predočene mogućnosti ulaska u ovaj program koji omogućuje poslovne savjetodavne (prije svega konsultantske) usluge.
- ❖ Biznis Centar je učestvovao u organizaciji prezentacije Programa Vlade Republike Crne Gore iz oblasti **Prestrukturiranja preduzeća** i Legalizacije postojećih i otvaranja novih radnih mjesta.
- ❖ Organizovano individualno **savjetovanje** od strane stručnog konsultanta njemačkog društva za tehničku pomoć i saradnju GTZ.
- ❖ Kao članovi **Opštinskih komisija** u Nikšiću, Šavniku i Plužinama, ovaj centar je dio projekta kreditiranja od strane Vlade i banaka, u realizaciji projekta “ Radimo ! Danas mnogo, sutra još više.” Učestvovali smo u ocjeni oko **320**. biznis planova (iznos oko 4 mil. eura) i na terenu obišli potencijalne korisnike kredita. U okviru ovog projekta, detaljno je analizirano **47 biznis planova** i menadžer Centra kao član kreditnog odbora Nikšićke banke, preporučio iste za kreditnu podršku

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Kontaktirani su potencijalni učesnici **Međunarodnog obrtničkog sajma (MOS) u Celju** 8.09-15.09.2004.g. i sakupljeni su svi relevantni podaci oko učešća MSP iz Nikšića dostavljeni Euro Info Korespondentnom Centru.
- ❖ Uz pomoć EICC servisa **"Dnevne EICC Internet novine "** i u mogućnosti su da najnovije informacije iz oblasti biznisa prezentuju preduzetnicima i tako da RBC postaje interesantniji za MSP.

LOKALNI BIZNIS CENTAR ROŽAJE

Lokalni biznis centar Rožaje je osnovan **04.10.2002.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Rožaje. U centru trenutno rade četiri službenika.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

I ovaj centar u okviru svog plana i **programa rada** realizovao:

- izradu privrednog **profila opštine Rožaje**
- izradu **plana razvoja LBC Rožaje** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**, gdje su definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra. I ovaj centar je, po ugledu na ostale, uradio informativne brošure o biznisu.

Pored brojnih prezentacija u okviru raznih aktivnosti, veoma je značajna promocija na lokalnim elektronskim medijima (TV AP i radio Rožaje), državnoj TV RT CG, kao i u sredstvima javnog informisanja – dnevni list Pobjeda.

BIZNIS USLUGE

Lokalni biznis centar je formirao Savjet centra u kojem su uključeni predstavnici opštine Rožaje, Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća, lokalnih banaka i prepoznatljivih preduzetnika sa teritorije opštine Rožaje. Na sjednici Savjeta centra, donijeta je odluka o samofinansiranju biznis centra. Tako da od 01.01.2004. godine Biznis centar ima dvije vrste usluga:

1. Besplatne usluge

- Upućivanje na adekvatne izvore i adrese gdje mogu dobiti konkretnu tehničku pomoć, savjet, informacije i podršku
- Savjet u vezi strukture i registracije biznisa
- Informacije o izvorima finansiranja
- Obezbeđivanje usluga partnerskih institucija
- Pružanjem osnovnih informacija o pravnoj regulative (porez, carine)
- Savjet za marketing, itd.

2. Usluge koje bi se naplaćivale

- Registracija preduzeća
- Obrazloženje poslovne ideje
- Preporuka kreditoru
- Popunjavanje zahtjeva za kredit
- Izrada biznis plana
- Izrada marketing plana
- Revizija postojećeg biznis plana

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
102	29	26	23	24

Biznis centar je registrovao:

- Privrednih društava (DOO, OD, KD) – 13
- Samostalnih preduzetnika - 13
- Nevladine organizacije - 3

PROGRAMI EDUKACIJE

- U organizaciji Agencije i Flag international, 17. 10 i 06.11. 2002. realizovani su seminari na teme «**Poslovno planiranje**» i «**Budžet**».
- U organizaciji **Pohl Consulting** urađena je serija treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, itd.
- Niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd.
Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru projekta »**Inicijativa za podršku preduzetnicima**« koji je realizovala Evropska Agencija za rekonstrukciju u saradnji sa Agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća identifikovana su preduzeća, i nakon obavljenih razgovora odabranim preduzećima pružena je konkretna pomoć ino konsultanta kao i preciziran način pružanja podrške njihovom razvoju
- ❖ Učešće u realizaciji projekta »**Poboljšanje konkurentne pozicije domaće proizvodnje**«, kao dijelu projekta »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«, u cilju povećavanja konkurentna sposobnost preduzeća. Ovaj projekat obuhvata 2 sektora: **drvoprerađiva i mesnu industriju**. U saradnji sa Gradinom company, Lokalnom upravom, ZZZ i udruženjem farmera, urađen je **Program razvoja farmerstva** opštine Rožaje.

- ❖ Učešće u projektu »**Prestruktuiranja preduzeća**« čiji je cilj pokretanje crnogorske privrede, davanjem informacija i potrebne dokumentacije za učešće u projektu. (realizacija programa za sanaciju ski liftova AD Turjak; plan revitalizacije za AD Gornji Ibar; sanaciono razvojni program ŠP AD Rožaje, itd.)
- ❖ **Konkurs za dodjelu 14 kreditnih linija** - rad u opštinskoj komisiji za dodjelu kredita koji je podrazumijevao obilazak potencijanih korisnika kredita, ocjenjivanje zahtjeva i pripremu dokumentacije za Centralnu komisiju u Podgorici.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ U saradnji sa **Urban institutom**, biznis centar je koordinirao izradu plana razvoja za opštinu Rožaje.
- ❖ Obezbijeđena **savjetovanja** eksperta GTZ u vezi izrade biznis planova
- ❖ Učlanjenje jednog broja preduzeća sa teritorije opštine Rožaje u evropsku i svjetsku berzu ponude i tražnje (EICC i GTN mreža).
- ❖ U okviru projekta **CHF Montenegro** / Optina / Odbori zajednica, LBC Rožaje je pripremao i realizovao ekonomski dio Projekta.
- ❖ 21.11.2002. u **Centru za kulturu** Rožaje organizovan je skup, na kojem su se predstavili i iznijeli svoje planove rada predstavnici banaka, EICC, Agencije za razvoj MSP, lokalnog biznis centra. Prisustvovao je **31 učesnik** iz Rožaja. Dobro je praćen u lokalnim elektronskim medijima.
- ❖ U okviru **UNDP seminara «Lokalni ekonomski razvoj»** u Beogradu, predstavljen je projekat Agencije i Opštine Rožaje – Lokalni biznis centar Rožaje.
- ❖ 04.12.2002. je organizovan seminar na temu **«Analiza konkurencije»**, na kojem je prisustvovao **21 predstavnik** preduzeća iz opštine Rožaje.
- ❖ 16. Decembra 2002 god, u okviru prezentacije Euromarket Banke, Preduzetnika Sjeverne Regije CG u Beranama, predstavljene su i aktivnosti Centra. Paralelno sa ovim aktivnostima pružane su informacije preduzetnicima o uslovima kreditiranju Biznisa od strane Zavoda za zapošljavanje, Fonda za razvoj, Euromarket banke, Crnogorske Komercijalne banke Oportuniti banke, pravna pomoć oko registracije biznisa te pomoći posredovanja Centra u pripremanju dokumentacije i realizacije kredita kod navedenih izvora finansiranja, kao i mogućnostima EICC-a.

LOKALNI BIZNIS CENTAR CETINJE

Lokalni biznis centar Cetinje je osnovan **17.10.2002.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno rade dva službenika.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

I ovaj centar u okviru svog plana i **programa rada** realizovao:

- izradu privrednog **profila opštine Cetinje**
- izradu **plana razvoja LBC Cetinje** za period 2003-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**, gdje su definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra. I ovaj centar je, po ugledu na ostale, uradio informativne brošure o biznisu.

Pored brojnih prezentacija u okviru raznih aktivnosti, veoma je značajna izrada i predstavljanje Web site-a: <http://biznicentar.tripod.com/cetinje>, kao i izrada propagandnog materijala – poster, vizit karte zaposlenih, itd. Zatim, promocija na lokalnim elektronskim medijima.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
82	4	35	31	12

PROGRAMI EDUKACIJE

- U organizaciji **Pohl Consulting** urađena je serija treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, itd.
- Niz specijalističkih kurseva (radionica, seminara): ciklus seminara sa **GTZ** (njemačko društvo za tehničku saradnju), koji su obrađivali određene teme: osnivanje preduzeća, kako tražiti poslovne partnere na EU tržištu, kupoprodajni ugovori u poslovnom životu, investiciono planiranje, itd.

Sa centrima iz **Slovenije** su takođe odrađeni seminari na teme kao što su: internacionalizacija preduzeća i uloga okruženja biznis podrške, kako izgraditi efikasan informacioni sistem za potrebe institucija koja pružaju biznis podršku, mreža i partnerstvo preduzeća kao ključni strategijski instrument, itd.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ U okviru projekta »**Inicijativa za podršku preduzetnicima**« koji je realizovala Evropska Agencija za rekonstrukciju u saradnji sa Agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća identifikovana su preduzeća, i nakon obavljenih razgovora odabranim preduzećima (3) pružena je konkretna pomoć ino konsultanta kao i preciziran način pružanja podrške njihovom razvoju
- ❖ Učešće u realizaciji projekta »**Poboljšanje konkurentne pozicije domaće proizvodnje**«, kao dijelu projekta »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«, u cilju povećavanja konkurentna sposobnost preduzeća.
- ❖ Učešće u projektu »**Prestruktuiranja preduzeća**« čiji je cilj pokretanje crnogorske privrede, davanjem informacija i potrebne dokumentacije za učešće u projektu.
- ❖ Projekat samozapošljavanja njemačke humanitarne organizacije "**HELP Montenegro**" realizovan je u periodu od maja do kraja septembra 2003. godine. A u oktobru je urađen monitoring realizacije projekta.
  - Ukupno podignuto formulara za dodjelu granta: 114
  - Ukupno uredno popunjenih i vraćenih zahtjeva: 72
  - Preliminarnu selekciju je prošlo aplikanta: 41
  - Ukupno odobreno i realizovano 21

Realizovani projekti se uglavnom odnose na manje zanatske i poljoprivredne djelatnosti.

- ❖ **Konkurs za dodjelu 14 kreditnih linija** - rad u opštinskoj komisiji za dodjelu kredita koji je podrazumijevao obilazak potencijanih korisnika kredita, ocjenjivanje zahtjeva i pripremu dokumentacije za Centralnu komisiju u Podgorici. Sudjelovanje u izradi dva biznis plana preduzetnika iz cetinjske opštine u okviru konkursa za dodjelu kredita "**RADIMO 2004**", a prema dogovoru koji je postignut na radnom sastanku SMEDA i predstavnika GTZ-a. Jedan biznis plan se odnosi na otvaranje apoteke a drugi na pekaru.
- ❖ Napravljena je radna verzija projekta "**Škola u prirodi – Prestonica Cetinje**". S obzirom da organizacija i implementacija projekta iziskuje detaljnu i stručnu obradu i pripremu, LBC Cetinje i SMEDA će uključiti više subjekata u ove aktivnosti.
- ❖ Vladin Resor za ekonomsku politiku i privredni razvoj u okviru programa "**Ekonomska revitalizacija Cetinja**" organizovao je niz poslovnih sastanaka sa predstavnicima lokalne uprave, uspješnih i potencijalno uspješnih cetinjskih firmi radi zajedničkog sagledavanja mogućnosti da se na jedan kreativan način iskoriste programi Vlade RCG i učešće stranih donatora u cilju realizacije razvojnih ciljeva Opštine i preduzetništva na Cetinju. LBC Cetinje i Agrobiznis Centar aktivno učestvuju u pripremi i implementaciji ovih sastanaka.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ **GTZ** je organizovao **Individualna savjetovanje za osnivače novih preduzeća** u saradnji sa LBC Cetinje. Njemački ekspert je u neposrednim razgovorima, pružio individualno savjetovanje. Ovi razgovori su ocjenjeni kao uspješni od strane učesnika i planirano je da se organizuju ponovo.

- ❖ U saradnji sa Agrobiznis Centrom, Turističkim Informativnim Centrom i hotelom "Grand" urađen je projekat "**Ukus Prestonice**" u cilju prezentacije nacionalne kuhinje i domaćih proizvoda inostranim gostima koji će boraviti na Cetinju. U špicu turističke sezone planira se još jedan sličan ali znatno obimniji projekat
- ❖ Dana 20/11/2003. u hotelu "Crna Gora" održani **poslovni susreti slovenačkih i crnogorskih privrednika**. Skup su organizovali Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća i slovenački Pospješevalni Centar za Malo Gospodarstvo (PCMG) u okviru Business Co-operation Network mreže.

LBC Cetinje je imao odvojene sastanke sa sledećim firmama:

- Centar za razvoj malega gospodarstva, Ljubljana
- Regionalna Razvojna Agencija Mura, Murska Sobota
- Naš Laz, Brezovica
- Naučni istraživački centar Bistra Ptuj (SRC), Ptuj
- Privredna komora Carinthia, Austria

Odvojene sastanke sa slovenačkim kompanijama takođe su imali predstavnici određenog broja firmi sa Cetinja koje je LBC uspio da animira. Susreti su ocijenjeni kao vrlo uspješni i postignut dogovor o nastavku saradnje.

LOKALNI BIZNIS CENTAR ŽABLJAK

Lokalni biznis centar Žabljak je osnovan **26.08.2004.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno radi jedan službenik.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

I ovaj centar u okviru svog plana i **programa rada** realizuje:

- izradu privrednog **profila opštine Žabljak**
- izradu **plana razvoja LBC Žabljak** za period 2004-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**, gdje su definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra.

BIZNIS USLUGE

S obzirom da je centar osnovan nedavno, stoga je i tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga još uvijek skroman:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
10	0	2	2	6

PROGRAMI EDUKACIJE

- U organizaciji **Pohl Consulting** urađena je serija treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, itd.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ S obzirom da je centar tek na početku svog rada, do sada su se aktivnosti bazirale na prikupljanju podataka potrebnih za izradu profila opštine, kao i analize postojećeg stanja malih i srednjih preduzeća.

- ❖ Na Žabljaku je 13. i 14. septembra 2004. organizovan susret predstavnika opština – bankara – privrednika – političara, na temu »Efikasno podsticanje regionalnog razvoja Crne Gore«, u organizaciji Agencije za razvoj MSP, Loklanog biznis centra Žabljak i Regionalnog biznis centra d.o.o. Zagorje iz Slovenije.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BERANE

Regionalni biznis centar Berane je osnovan **04.11.2004.** godine od strane Agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno rade tri službenika.

RAZVOJNO –ISTRAŽIVAČKI POSLOVI

I ovaj centar u okviru svog plana i **programa rada** realizuje:

- izradu privrednog **profila opština Berane, Plav i Andrijevica**
- izradu **plana razvoja RBC Berane** za period 2004-2005
- izradu **analize postojećeg stanja** malih i srednjih preduzeća
- izrada **plana promocije**, gdje su definisani načini promocije, potreban budžet, kao i terminski plan i monitoring uspješnosti rada centra.

BIZNIS USLUGE

S obzirom da je centar osnovan nedavno, stoga je i tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga još uvijek skroman:

BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
13	0	2	4	7

PROGRAMI EDUKACIJE

- U planu su programi edukacije za službenike biznis centra, koji će obuhvatiti teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, itd.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ S obzirom da je centar tek na početku svog rada, do sada su se aktivnosti bazirale na prikupljanju podataka potrebnih za izradu profila opštine, kao i analize postojećeg stanja malih i srednjih preduzeća, i to za opštine Berane, Plav i Andrijevica.
- ❖ Veoma je značajan rad na izradi Web prezentacije: <http://bcberane.tripod.com>